

Gearkomste:	
Onderwerp:	Romte foar wyn mei de Mienskip
Yntsjinners: (alfabetysk)	Romke de Jong, D66
Taheakke:	
Oanlieding:	<p>Wereldwijd hebben landen afspraken gemaakt om klimaatverandering tegen te gaan. Zo heeft het rijk in 2019 het Klimaatakkoord ondertekend. Voor onze provincie betekent dat dat we moeten verduurzamen. In 2030 wil Fryslân 2,31TWh duurzame energie produceren. Deze energietransitie hangt samen met sociale, landschappelijke en ecologische transitie en is daarom een grote opgave. Deze grote opgave geven wij vorm 'Op syn Frysk': van onderop, in samenwerking met én vanuit de Mienskip, samen met stichtingen, verenigingen en de nu al 53 energiecoöperaties die Fryslân rijk is.¹ Een belangrijke component binnen Fryslân's Regionale Energiestrategie (RES) is windenergie.¹ Van de 2,31TWh duurzame energie die Fryslân in 2030 wil produceren, bestaat maar liefst 78% (1,82TWh) uit windenergie. Naast Windpark Fryslân en Windpark Nij Hiddum-Houw, wordt 0,38TWh opgewekt op land.</p> <p>Van het vermogen windenergie op land wordt een deel opgewekt door dorpsmolens.² Momenteel staan er zo'n 16 dorpsmolens in de provincie en nog zo'n 50 initiatieven zouden ook een dorpsmolen willen.³ Dorpsmolens hebben draagvlak van de Mienskip omdat dorpen hier zélf voor kiezen. Bovendien, leveren dorpsmolens energie door en voor het dorp. Het dorp doet hierdoor aan duurzame energieopwekking en de rendementen worden weer geïnvesteerd in het dorp. Denk daarbij aan het financieren van evenementen in het dorps huis voor jong en oud, verdere verduurzaming van het dorp en natuurherstel in de omgeving. Dorpsmolens dragen dus niet alleen bij aan de realisatie van klimaatdoelstellingen maar ook aan het brede welvaartsbegrip zoals geformuleerd in het Bestuursakkoord 'Lok op 1'.⁴</p> <p>De Verordening Romte stelt verder een aantal scherpe eisen aan windenergie: windmolens mogen slechts worden opgeschaald tot een tiphoogte van maximaal 100 meter gecombineerd met een saneringsregeling: de gezamenlijke tiphoogte van de te vervangen windturbines moet minimaal gelijk zijn aan de tiphoogte van de nieuwe windturbine (artikel 9.1.1 lid 3).⁵ Voor bestaande dorpsmolens geldt de saneringsregeling niet (artikel 9.2.1 lid 2).</p>

¹ www.hieropgewekt.nl meldt een totaal van 53 coöperaties.

	<p>Recente technologische, politieke en economische ontwikkelingen leiden er echter toe dat het niet meer rendabel is om windmolens te exploiteren.⁶⁷⁸ Enerzijds wordt de onrendabele top aangewakkerd door de Verordening Romte welke de tiphoogte van windmolens begrenst op 100 meter (onrendabele top staat voor het deel van de kosten van de exploitatie wat niet gedekt kan worden door de inkomsten. Met andere woorden, het financiële verlies). Anderzijds wordt dit veroorzaakt door de alsmaar dalende SDE+- en SDE++ subsidie, welke gebaseerd zijn op een kostprijreductiepad.⁹</p> <p>Daarbij loopt de postcoderoosregeling aan het eind van 2020 af. Vanaf 2021 wordt de postcoderoosregeling vervangen voor een subsidieregeling voor energiecoöperaties en VVE's. De regeling zal subsidies verstrekken voor 15 jaar, waarbij de hoogte van de subsidie gebaseerd is op geproduceerde kWh.¹⁰ Kleine windenergieprojecten van 500 en 1000 kWp kunnen door de subsidieregeling worden ondersteund. Subsidies krijgen een lokaal karakter doordat men in het postcoderoosgebied moet wonen. Om participatie te borgen, moeten windenergieprojecten 1 lid per 2 kWp hebben. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) maakt momenteel doorrekeningen en in het najaar zal er meer duidelijkheid zijn over de hoogte van het subsidiebedrag. Voor de rendabele exploitatie van dorpsmolens zullen de doorrekeningen van PBL belangrijk zijn, maar de hoogte van het subsidiebedrag per kWh is momenteel nog onduidelijk. Wat schrijnender is, is dat de nieuwe subsidieregelingen voor coöperaties en VVE's zijn. In Friesland worden dorpsmolens doorgaans door stichtingen en verenigingen geëxploiteerd, welke een relatie hebben met dorpsbelang. Veel inwoners van het dorp zijn lid van dorpsbelang. Bij windmolens regelt dorpsbelang het proces van inspraak, participatie en besluitvorming. Dorpsbelang kent daarom een hoog democratisch gehalte. Dorpsmolens kunnen dus van deze regeling niet altijd gebruik maken.</p> <p>Dorpsmolens hebben dus een onrendabele top welke wordt aangewakkerd door enerzijds beperkingen in de Verordening Romte en anderzijds subsidies die vooral op economische in plaats van sociale overwegingen zijn gebaseerd. Dit betekent dat op termijn het aandeel van windenergie op land zal afnemen. Prognosecijfers van de ontwikkeling van windenergie op land suggereren dat de provincie niet aan het aanbod van de RES zal voldoen.¹¹ Deze ontwikkelingen hebben drastische gevolgen voor de RES, de kracht van de Mienskip en het tegengaan van klimaatverandering. Dat is een alarmerend vooruitzicht, vooral omdat gemeenten en lokale initiatieven snakken naar meer ruimte voor windenergie.</p> <p>In dit initiatiefvoorstel stellen wij beleidskeuzes voor die bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering en het realiseren van brede welvaart in onze provincie.</p>
Probleemstelling:	Windmolens, en dus ook dorpsmolens, kampen met een onrendabele top. Hierdoor zal het aandeel windenergie op land krimpen. De Friese RES en de brede welvaartsontwikkeling komt

	<p>hierdoor in gevaar. Aan de ene kant wordt dit veroorzaakt doordat de huidige subsidies teveel geënt zijn op economische in plaats van sociale overwegingen. Aan de andere kant wordt het veroorzaakt doordat de Verordening Romte windmolens, en dus ook dorpsmolens hoger dan 100 meter niet toestaat.</p> <p>De subsidieregeling die de postcoderoosregeling gaat vervangen, zal exploitatie van dorpsmolens waarschijnlijk gemakkelijker maken. Dit is echter niet zonder haken of ogen. Veel hangt af van de doorrekeningen van het PBL. Ook het idee dat 1 lid per 2 kWp nodig is, vergt een (te) grote inspanning van Mienshipsinitiatieven. Nog belangrijker, in Friesland worden dorpsmolens vaak geëxploiteerd door stichtingen en verenigingen en de subsidieregeling is bedoeld voor energiecoöperaties en VVE's. Of het in de praktijk makkelijker wordt om een dorpsmolen te exploiteren, valt dus te bezien.</p> <p>Een oplossing zou zijn om geen maximale tiphoogte te eisen van dorpsmolens. Er is vanuit de Feriening Fryske Doarpsmûnen (FFD) vraag naar het opschalen van molens naar 130 of 150 meter tiphoogte. Maar juist omdat de SDE+- en SDE++-subsidies op een kostprijsreductiepad zijn gebaseerd, zal de tiphoogte in de toekomst nog hoger moeten zijn om rendabel te exploiteren. De molen zal dan weliswaar meer energie en rendementen produceren voor het dorp, maar dit kan wringen met lokaal draagvlak en landschappelijke kwaliteit. Het weghalen van de maximale tiphoogte van dorpsmolens is een deeloplossing.</p> <p>Aan de andere kant zijn de huidige financieringsmiddelen voor duurzame energie teveel gebaseerd op economische in plaats van sociale overwegingen. Zoals eerder gezegd zijn de SDE+- en SDE++- subsidies gebaseerd op een kostprijsreductiepad en zit er niet een draagvlakcomponent in. Of de subsidieregeling voor kleine initiatieven passend is voor dorpsmolens, valt nog te bezien. Al met al past het niet bij hoe wij als Fryslân de RES willen vormgeven en is het geen goede context voor Mienshipsinitiatieven om zich te kunnen ontwikkelen.</p>
<p>Doelstelling:</p>	<p>Dit initiatiefvoorstel gaat de problemen die ontstaan wat betreft windenergie op land. De ambitie van het voorstel is om onder andere de Friese RES in goede banen te leiden door een context te creëren waarbinnen Mienshipsinitiatieven zich succesvol kunnen ontwikkelen.</p> <p>Het initiatiefvoorstel is geënt op twee pijlers:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Bewerkstellig de Friese RES van onderop, in samenwerking met en vanuit Mienshipsinitiatieven. Als provincie vertrouwen we in het zelfregulerend vermogen van de Mienskip en de initiatieven die daaruit voortkomen; 2) Initiatieven waarbij een grotere koppeling is met de Mienskip zouden meer financiering en faciliterende ondersteuning moeten krijgen.

Rol provinsje:	Binnen de energietransitie treedt de provincie nu vooral op als rechtmatige overheid: er worden harde eisen gesteld aan het plaatsen van windturbines en de overheid verleent vooral vergunningen voor wind- of zonne-energie projecten. Wij zouden graag een provincie willen zien die flexibel opereert en Mienskipsinitiatieven ondersteunt en faciliteert.
Probleemoplossing:	<p>Om de klimaatambities te halen en brede welvaart verder te ontwikkelen, is een aantal oplossingen mogelijk:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. In provinciaal beleid, wet- en regelgeving: <ul style="list-style-type: none"> • geen harde eisen stellen aan tip- of ashoogtes van nieuwe en bestaande dorpsmolens; • geen saneringsmaatregel voor dorpsmolens op te nemen; • stichtingen en verenigingen welke dorpsmolens exploiteren als maatschappelijke initiatieven te erkennen in combinatie met extra financiering voor de onrendabele top; • Deze financiering zodanig in te richten dat koppeling met de Mienskip wordt beloofd. <p>Momenteel staan er zo'n 16 dorpsmolens in Fryslân en de FFD stelt dat er nog vijftig dorpen geïnteresseerd zijn in een dorpsmolen. Indien deze dorpsmolens mogen worden geplaatst en opgeschaald dan kunnen zij ieder tussen de 1-2 MW produceren met een totaal van 64-128 MW. Daarmee voldoen we aan het bod in onze RES en we geven de RES vorm 'op syn Frysk'. Bovendien hebben de bewonersinitiatieven kennis van de lokale omgeving en is het aannemelijk dat ze zullen zorgen voor landschappelijke en cultuurhistorische inpassing. Alle andere windmolens zullen op den duur verdwijnen omdat het niet rendabel is om die te exploiteren.</p> 2. In provinciaal beleid, wet- en regelgeving geen harde eisen stellen aan tip- of ashoogtes van alle windmolens zodat rendabele exploitatie mogelijk wordt. Dit zal hoogstwaarschijnlijk leiden tot een grote toename van het vermogen windenergie op land. De doelstellingen worden dan weliswaar behaald, maar de effecten op de landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteiten kunnen groot zijn en de Mienskip hoeft hier niet bij betrokken te worden. Er is immers geen wettelijke bepaling die dit garandeert. 3. Overgaan tot massale plaatsing van windmolens met een ashoogte van 15 meter. Deze windmolens mogen (nu) echter alleen bij agrarische bebouwing staan, waardoor het in de praktijk lastig is om het tekort aan de taakstelling te voldoen. Indien niet-agrarisch ondernemers ook windmolens met een ashoogte van 15 meter mogen plaatsen, dan wordt het makkelijker, maar nog steeds moeilijk, om het tekort op te vullen. Dit vereist wel een wijziging van artikel 9.1.1 lid 2 in de Verordening Romte. 4. Meer inzetten op zonne-energie en het plaatsen van zonnepanelen. Het tekort aan MW's opvullen met

	<p>zonneenergie is met de intrede van de sinneljedder praktisch gezien erg lastig.</p>
Foarkaroplossing:	<p>Onze voorkeursoplossing bestaat uit vier componenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> A) Geen eisen stellen aan de maximale tip of ashoogtes van nieuwe en bestaande dorpsmolens; B) De saneringsregeling op te heffen voor nieuwe dorpsmolens; C) Te komen met een financieringsvorm welke is gebaseerd op de onrendabele top én de mate van koppeling met de Mienskip. D) Dorpsmolens als maatschappelijke in plaats van commerciële initiatieven te erkennen. <p>Indien we ruimte geven aan de bestaande dorpsmolens (16) en nieuwe dorpsmolens (50) om zich te ontwikkelen, en zij ieder tussen de 1-2 MW produceren, dan is er een opgesteld vermogen van 64-128 MW windenergie op land. Naast Windpark Fryslân en Windpark Nij Hiddum-Houw bestaat dan de productie windenergie op land uit voornamelijk dorpsmolens. Echt op 'syn Frysk'! De overige windmolens zullen op den duur uit het landschap verdwijnen omdat het immers niet rendabel is om deze te exploiteren. Door enerzijds te sturen op extra financiering voor dorpsmolens met een onrendabele top en anderzijds de tiphoogte los te laten, kan er door Mienskipsinitiatieven gezocht worden naar een goede balans tussen hoogte van de molen, draagvlak en landschappelijke kwaliteit.</p>
Útstel:	<p>Constaterende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dorpsmolens bijdragen aan de Friese RES om in 2030 1,81 TWh windenergie te produceren; - dorpsmolens bijdragen aan het brede welvaartsbegrip uit het Bestuursakkoord 2019-2023 'Lok op 1'; - het niet meer mogelijk is om dorpsmolens met een tiphoogte tot 100 meter tiphoogte te exploiteren bij de huidige SDE+; - het opgestelde vermogen windenergie op land in Fryslân de komende jaren zal krimpen; - het toenmalige besluit om de maximale tiphoogte voor windmolens 100 meter te maken, gebaseerd was op de dorpsmolen van Reduzum; - deze keuze gemaakt is in een tijd waarin het nog rendabel was om dorpsmolens te exploiteren tot 100 meter tiphoogte; - windturbines met een tiphoogte tot 100 meter schaars zijn en relatief veel geld kosten; - provinciaal en gemeentelijk beleid volgens het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NPRES) buiten beschouwing moet blijven bij het bepalen van de Friese potentie voor het opwekken van windenergie. <p>Overwegende dat:</p>

- Huidige subsidie maatregelen vooral op economische en niet sociale overwegingen zijn gebaseerd, wat niet past bij de Friese RES.
- Het met het blote oog lastig is om verschil te zien tussen molens met een tiphoopte van bijvoorbeeld 100 of 150 meter;
- Er met de komst van de Sinneljedder en de maximum van 100 meter tiphoopte veel limieten worden gesteld aan de ontwikkelmogelijkheden van Mienshipsinitiatieven;
- Er een grote vraag is vanuit de Mienskip om meer regie te krijgen in de Friese RES;
- Er een grote vraag is van gemeenten en initiatieven om meer ontwikkelvrijheid te krijgen wat betreft windenergie;
- Representatief onderzoek door het Fries Sociaal Planbureau onder de Friese bevolking laat zien dat 17% van de bevolking windmolens altijd acceptabel vindt en 74% soms acceptabel¹²;
- Het rendement van windmolens velen malen hoger ligt dan van zon;
- Zonneweides meer Mienskipsgeld kosten dan Dorpsmolens (per geproduceerde kWh is windenergie ongeveer de helft goedkoper dan energie opgewekt uit zonnepanelen);
- Zonneweides veel meer ruimte innemen dan windmolens;
- Er koppelkansen liggen bij een duurzaam herstelplan van Thialf;
- Wind- en zonne-energie combinaties kunnen bijdragen aan het verminderen van de problemen op het net.

Besluit het college van Gedeputeerde Staten op te dragen om:

1. De regie binnen de Friese RES vooral bij de Mienshipsinitiatieven te laten;
2. Er bij de Rijksoverheid op aan te dringen om binnen de SDE++ subsidie een draagvlakcomponent op te nemen;
3. Dorpsmolens als een bijzondere vorm van windenergie te beschouwen in het maken van beleid over duurzaamheid;
4. Te komen met een financieringsinstrument welke de onrendabele top bij dorpsmolens kan financieren en welke afhankelijk wordt gemaakt van de koppeling met de Mienskip;
5. De saneringsregeling niet toe te passen bij nieuw te plaatsen dorpsmolens in de Verordening Romte;
6. Op voorhand geen eisen te stellen aan hoogtes van bestaande dorpsmolens en dit als zodanig te wijzigen in artikel 9.2.1. in de Verordening Romte;
7. Dorpsmolens als maatschappelijke in plaats van commerciële initiatieven te erkennen.

¹ De 2,3 TWh duurzame elektriciteit die Fryslân in 2030 wil produceren, bestaat voor maar liefst 78% uit windenergie.

² Een dorpsmolen kenmerkt zich doordat het wordt beheerd door het dorp, de rendementen komen ten goede aan het dorp en de molen staat nabij het dorp.

³ zie Van der Laan, T. (2020). Kleine windmolens voor iedere agrariër om energie op te wekken voor eigen bedrijf <https://www.lc.nl/friesland/Kleine-windmolens-voor-iedere-agrari%C3%ABr-om-energie-op-te-wekkenvoor-eigen-bedrijf-25654396.html>).

⁴ Provincie Fryslân (2019). Bestuursakkoord 2019-2023 Lok op 1

⁵ Ontwerp Wijziging Verordening Romte Fryslân 2014 (windturbines)

⁶ Lensink (2019). Advies voorjaarsronde SDE+ 2020. Den Haag: PBL.

⁷ Ybema, J. (2019). Dorpsmolen kan weinig met 100 metergrens.

<https://frieschdagblad.nl/2019/11/26/dorpsmolen-kan-weinig-met-100-metergrens>

⁸ Stichting Wiek (2019). Zienswijze stichting WIEK m.b.t. Ontwerp Wijziging Verordening Romte Fryslân 2014 (windturbines).

⁹ Klimaatakkoord (2019). Pagina 166.

¹⁰ Wiebes, E. (2020). Kamerbrief: Stimulering van energie-coöperaties

¹¹ Het adviesbureau Bosch & Van Rijn schetst bijvoorbeeld dat er in 2030 een tekort is van 8,5 MW en in 2035 43,5 MW.

¹² Fries Sociaal Planbureau (2020). Energie in draagvlak: Naar een inclusieve energietransitie.